

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI

Nr. 913/5 prot.

Tiranë, më 07. 11. 2022

V E N D I M

Nr. 201, datë 07. 11. 2022

Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi¹, bazuar në ligjin nr. 10 221, datë 04.02.2010 “*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*”, të ndryshuar,² mori në shqyrtim ankesën Nr. 98 regj, datë 14.06.2022, të paraqitur nga Fondacioni “Së bashku”³, përfaqësuar nga znj. Suela Lala, Drejtore Ekzekutive, kundër Bashkisë Vorë me pretendimin për diskriminim të personave me aftësi të kufizuar në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori” Prezë⁴.

Në përfundim të shqyrtimit të ankesës, Komisioneri,

K O N S T A T O I:

I. Parashtrimi i fakteve sipas subjektit ankues.

Fondacioni “Së bashku” që prej Prillit të vitit 2022 po zbaton nismën “*Të rinjtë për gjithëpërfshirjen*” në bashkitë Kamëz, Vorë dhe Kavajë. Qëllimi i këtij projekti është edukimi i të rinjve të bashkive Kamëz, Vorë dhe Kavajë për aktivizimin dhe diversitetin rinor, me synimin përfundimtar krijimin e një grupi për çdo bashki prej 15 aktivistësh që mund të sjellin ndryshime konkrete/nisma, ku bëhet fjalë për përmirësimin e aksesit për personat me aftësi të kufizuara, përmirësimin e gjithëpërfshirjes në shërbimet ekzistuese të bashkive dhe ngritjen e ankesave ndaj bashkive për të garantuar një komunitet gjithëpërfshirës për të rinjtë me dhe pa aftësi të kufizuara.

Në kuadër të sa më sipër, subjekti ankues sqaron se: “*...me datë 07.06.2022, zhvilloi një takim në ambientet e Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori” në Prezë, Bashkia Vorë. Në takimin informues ishte i pranishëm dhe një person me aftësi të kufizuar, i cili ndau eksperiencën e tij me të rinjtë e kësaj shkolle. Ashtu si mund të vihet re dhe nga fotot e mëposhtme, në shkollë mungojnë standardet e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuar dhe u detyruam që*

¹ Në vijim do t'i referohemi me shkurtesën Komisioneri.

² Në vijim do t'i referohemi me shkurtesën LMD.

³ Në vijim do t'i referohemi “Pala ankuese”

⁴ Në vijim do t'i referohemi Shkolla

për të bërë të mundur aksesimin e saj, personi me aftësi të kufizuar të ngrihej nga të pranishmit. Gjithashtu, shkolla nuk garanton standardet e aksesueshmërisë për të gjithë personat me aftësi të kufizuar në brendësi të saj dhe i është nënshtruar rikonstruksionit vitet e fundit.”.

Sa më sipër, pala ankuese kërkon nga Komisioneri konstatimin e diskriminimit të personave me aftësi të kufizuar në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori” Prezë, nga Bashkia Vorë.

II. Ndjekja e procedurës për shqyrtimin e ankesës nga Komisioneri

Komisioneri mori në shqyrtim ankesën bazuar në kompetencën e parashikuar nga neni 32, pika 1, gërma “b”, të LMD, që i jep të drejtën për të shqyrtuar ankesat e paraqitura nga organizatat që kanë një interes të ligjshëm, për çështje që lidhen me interesa kolektive.

Bazuar në dispozitën e mësipërme ligjore rezulton se, kërkesën për të filluar një procedurë administrative pranë Komisionerit mund t’a bëjë edhe një palë e cila nuk pretendon diskriminim në emrin e vet, pra që nuk ka një interes legjitim të drejtpërdrejtë të vetin. Në këtë rast që kjo palë të legjitimohet për të bërë ankesë dhe për të filluar një procedurë administrative pranë Komisionerit, duhet të provojë se është mbajtëse e interesave kolektive, të cilat mund të cenohen nga procedura konkrete administrative. Një palë e tillë duhet të provojë lidhjen e detyrueshme, të drejtpërdrejtë që duhet të ekzistojë ndërmjet veprimtarisë që ajo kryen dhe çështjes së paraqitur pranë Komisionerit.

Bazuar në nenin 3, pika 11, të LMD, përcaktohet se: *“Organizatat me interesa legjitime” janë ato organizata, të cilat janë të regjistruara në Republikën e Shqipërisë dhe kanë si objekt të deklaruar të veprimtarisë së tyre mbrojtjen e të drejtave të njeriut, ose u ofrojnë ndihmë viktimave të diskriminimit.”*

Nga aktet e administruara rezulton se, Fondacioni “Së bashku” është një organizatë jofitimprurëse, regjistruar si person juridik, me vendimi nr. 427, datë 18.06.2013, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Bazuar në ankesën e paraqitur Fondacioni “Së bashku” nuk pretendon se është cënuar në interesin e tij të ligjshëm dhe të drejtpërdrejtë, por pretendon diskriminimin e personave me aftësi të kufizuar në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori” Prezë.

Bazuar në statutin dhe aktin e themelimit, Fondacioni “Së bashku”, është një organizatë jofitimprurëse e krijuar, me qëllimin që t’u përgjigjet nevojave të grupeve të përjashtuara në Shqipëri, duke përfshirë personat me aftësi të kufizuara.

Sa më sipër, Komisioneri vlerëson se provohet lidhja e detyrueshme, e drejtpërdrejtë që duhet të ekzistojë ndërmjet veprimtarisë së ankuesit dhe çështjes që kjo organizatë ka paraqitur, duke vlerësuar përfundimisht se ankuesi legjitimohet para Komisionerit për të paraqitur ankesën objekt shqyrtimi.

Bazuar në nenin 7 të LMD, mbrojtja nga diskriminimi, garantohet ndaj çdo veprimi apo mosveprimi të autoriteteve publike ose personave fizikë a juridikë që marrin pjesë në jetën dhe sektorët publikë apo privatë, që krijojnë baza për mohimin e barazisë ndaj një personi apo grupi personash, ose që i ekspozon ata ndaj një trajtimi të padrejtë dhe jo të barabartë, kur ata ndodhen në rrethana të njëjta apo të ngjashme, në krahasim me persona të tjerë apo grupe personash.

Ankesa e paraqitur është në përputhje me kërkesat e nenit 33, pika 3, të LMD-së dhe u pranua për shqyrtim, pasi nuk ekziston asnjë nga shkaqet për mospranim të përcaktuara nga neni 33, pika 4, të LMD. Në zbatim të parashikimeve ligjore, të neneve 32 dhe 33, të LMD, Komisioneri shqyrtoi çështjen duke ndërmarrë hapat si më poshtë:

1. Me shkresën nr. 913/1 prot., datë 16.06.2022, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, bazuar në ligjin nr. 10 221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, neni 32, pika 2, ka kërkuar që të jepen parashtrimet e Bashkisë Vorë dhe Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, lidhur me të gjitha pretendimet e ngritura, si dhe informacionin dhe kopje të dokumentacionit si më poshtë:
 - Infomacion mbi përmbushjen e aspekteve që lidhen me aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara sipas legjislacionit në fuqi, të ndërtesës së Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, shoqëruar me dokumentacion përkatës.
 - Informacion sa i përket kohës kur është bërë rikonstrukcion i godinës së Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, shoqëruar me dokumentacionin përkatës.
 - Çfarë masash janë marrë për evidentimin e nevojave për përshtatshmërinë e godinës për personat me aftësi të kufizuara, në momentin që është bërë rikonstrukcioni i fundit i godinës së Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë?
 - Çfarë investimesh janë realizuar ndër vite në ndërtesë dhe a kanë prekur këto investime aspekte që kanë të bëjnë me aksesueshmërinë e godinës dhe shërbimeve që ofrohen?
 - A është bërë nga ana juaj një planifikim i fondeve të nevojshme për përshtatjen për realizimin e përshtatshmërisë së ambjenteve të brendshme dhe të jashtme të Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë? Kopje të dokumentacionit ku janë bërë planifikimet përkatëse financiare dhe afatet kohore.
 - Informacion nga ana e Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, nëse ka pranë këtij institucioni arsimor nxënës me aftësi të kufizuara? Nëse po, të vihet në dispozicion numri i tyre, informacioni lidhur me llojin e aftësisë së kufizuar dhe masat me marra për plotësimin e kushteve të aksesueshmërisë për ta nga ana e Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë.
 - Informacion nga ana e Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, nëse i është drejtuar Bashkisë Vorë lidhur me plotësimin e standardeve të aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara. Nëse po, kopje të shkresave dhe përgjigjeve përkatëse.

Referuar dokumentit, Lajmërim marrje poste nr: RR 043 372 857 AA, datë 18.06.2022 dhe RR 040 006 749 AA, datë 18.06.2022, rezulton se shkresa sipërcituar është marrë në dorëzim nga

Bashkia Vorë dhe Shkolla e Mesme e Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, të cilët kanë marrë dijeni për shkresën e mësipërme, në kushtet kur dokumenti është nënshkruar nga punonjësit e këtyre institucioneve, ashtu dhe nga nëpunësi i shërbimit postar.

Në vijim, Bashkia Vorë dhe Shkolla e Mesme e Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, pavarësisht faktit që kanë marrë informacion, lidhur me shkresën e sipërcituar, nuk kanë depozituar asnjë dokument apo parashtrim lidhur me sa ka kërkuar Komisioneri në kuadër të shqyrtimit të ankesës në fjalë.

2. Në këto kushte, për administrimin e plotë të informacionit të kërkuar, për një gjykim sa më të drejtë dhe objektiv të çështjes, si dhe në zbatim të parimit të barazisë për një proces të rregullt ligjor, Komisioneri vlerësoi të nevojshme realizimin e seancës dëgjimore mes palëve. Në këtë kuptim me anë të shkresës nr. 913/2 prot., datë 06.09.2022 *“Njoftim për seancë dëgjimore”*, Komisioneri njoftoi palët lidhur me zhvillimin e seancës dëgjimore më datë 13.09.2022.

Referuar dokumentit, Lajmërim marrje poste nr: RR 041 629 541 AA, datë 06.09.2022 dhe RR 049 782 254 AA, datë 06.09.2022, rezulton se shkresa sipërcituar është marrë në dorëzim nga Bashkia Vorë dhe Shkolla e Mesme e Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, të cilët kanë marrë dijeni për shkresën e mësipërme, në kushtet kur dokumenti është nënshkruar nga punonjësit e këtyre institucioneve, ashtu dhe nga nëpunësi i shërbimit postar.

Pavarësisht faktit që nga Bashkia Vorë dhe Shkolla e Mesme e Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, është marrë informacion, lidhur me shkresën e sipërcituar, nuk kanë njoftuar brenda afatit të përcaktuar në shkresën nr. 913/2 prot., datë 06.09.2022 *“Njoftim për seancë dëgjimore”*, lidhur me mospjesëmarrjen e tyre në seancë.

Ditën e realizimit të seancës dëgjimore, u mor kontakt nëpërmjet telefonit me përfaqësues të Bashkisë Vorë dhe Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, të cilët sqaruan pamundësinë për të qenë pjesë e seancës dhe parashtruan se informacionin e kërkuar do ta përcjellin në vijim nëpërmjet rrugëve të komunikimit zyrtar.

Seanca dëgjimore u zhvillua me datë 13.09.2022, me praninë e vetëm të përfaqësuesit⁵ të palës ankuese, shtetasit A. L. Pala ankuese në seancë i qëndroi të njëjtave parashtrime që kishte bërë të njohura gjatë komunikimit shkresor me KMD-në.

3. Në vijim, me anë të e-mailit datë 19.09.2022, Shkolla e Mesme e Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, vuri në dispozicion të Komisionerit një pjesë të informacionit të kërkuar.

⁵ U përfaqësua me Autorizimin, datë 13.09.2022, lëshuar nga Fondacioni “Së bashku”

Ndër të tjera, në e-mail-in e dërguar Shkolla sqaroi se: “...iu vëmë në dijeni se shkolla nuk ka pasur dhe nuk ka nxënës me aftësi të kufizuara. Megjithatë, në vitin 2018, në kohën kur është bërë rikonstruksioni i shkollës, i është kërkuar drejtorisë së arsimit në Bashkinë Vorë që të parashikohej ndërtimi i një rampe, gjë e cila nuk u realizua.

Së fundmi, pas ankesës së ngritur nga Fondacioni "Së bashku", kemi kontaktuar përsëri me Bashkinë Vorë dhe i kemi kërkuar ndërtimin e një rampe, ku menjëherë pas komunikimit kanë sjell grupin e specialistëve përkatës, të cilët kanë marrë shënimet për të ndërtuar një rampë, që të mundësojnë hyrjen në shkollë të personave me aftësi të kufizuara nëse do ketë të tillë.”

4. Në përgjigje të e-mail-it të sipërcituar, Komisioneri kërkoi nga ana e Shkollës kopje të kërkesës drejtuar Bashkisë Vorë, lidhur me plotësimin e kushteve të aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuar.

Në përgjigje të kërkesës së Komisionerit, Shkolla sqaroi se: “...përsa i përket faktit nëse disponojmë një kërkesë drejtuar Bashkisë Vorë me shkrim, nuk e kemi një të tillë për arsye se komunikimi që kemi pasur në atë kohë me drejtorinë e arsimit pranë Bashkisë Vorë dhe firmës që ka zhvilluar punimet ka qenë verbal dhe jo me shkresë. Po ashtu, në vitet e mëpasme nuk është trajtuar si çështje institucionale sepse Shkolla Shaban Sheshori fatmirësisht nuk ka pasur nxënës me aftësi të kufizuara...”.

Bashkëngjitur e-mail-it Shkolla vuri në dispozicion të Komisionerit Planin e Rikonstruksionit që është bërë në vitin shkollor 2018-2019 duke pasqyruar një plan të përgjithshëm të punimeve të realizuara.

5. Në kushtet që Bashkia Vorë nuk kishte vënë në dispozicion asnjë përgjigje lidhur me informacionin e kërkuar, Komisioneri iu drejtua sërish me shkresën nr. 913/3 prot., datë 29.09.2022.

Në përgjigje të kësaj shkrese, Bashkia Vorë ktheu përgjigje duke dërguar parashtrimet e saj në lidhje me ankesën, nëpërmjet shkresës nr. 5477/1 prot., datë 07.10.2022⁶, në të cilën informon Komisionerin si më poshtë vijon: “

- Përsa i përket përmbushjes së aspekteve që lidhen me aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara sipas legjislacionit në fuqi, problematika do të marrë zgjidhje shumë shpejt.
- Me vendim Nr. 2927/4, datë 25.06.2018, nga Bashkia Vorë është Miratuar Leje Ndërtimi për Rikonstruksion për objektin “Rikonstruksioni i Shkollës së Mesme “Shaban Sheshori” Godina 1 dhe Ambjenti Sportiv”, në datë 12.09.2018 kanë filluar punimet për rikonstruksionin e godinës së shkollës dhe kanë përfunduar punimet në datë 26.04.2019 sipas dokumentacionit bashkëlidhur.

⁶ Protokolluar pranë Komisionerit me nr. 913/4 prot., datë 10.10.2022.

- *Investimi i fundit i realizuar në godinën e Shkollës së Mesme ‘Shaban Sheshori’ Prezë është ai i sipërcituar...’.*

III. Vlerësimi i fakteve nga Komisioneri gjatë procesit të shqyrtimit të çështjes.

A. Lidhur me trajtimin e padrejtë, disfavorizues dhe të pabarabartë.

Komisioneri ka shqyrtuar çështjen bazuar në situatën e konstatuar, provat dhe informacionin e administruar gjatë procedurës administrative të zhvilluar.

Pala ankuese në çështjen në objekt shqyrtimi është një organizatë jofitimprurëse, e cila ushtron veprimtarinë e saj ndër të tjera në promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të personave me aftësi të kufizuara. Pala ankuese pretendon se mungesa e aksesueshmërisë në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, në Bashkinë Vorë diskriminon personat me aftësi të kufizuara.

Për të marrë informacion dhe për të shqyrtuar pretendimet e ngritura nga pala ankuese lidhur me mungesën e aksesueshmërisë në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, Komisioneri i’u drejtuar Bashkisë Vorë, në cilësinë e subjektit kundër të cilit është paraqitur ankesa objekt shqyrtimi, duke kërkuar informacion nëse shkolla “Shaban Sheshori” plotësonte standardet e aksesueshmërisë, sipas parashikimeve të legjislacionit në fuqi.

Në bazë të shkresës nr. 5477/1 prot., datë 07.10.2022, të Bashkisë Vorë, rezulton se Shkolla e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, nuk garantonte aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara. Bashkia Vorë nëpërmjet shkresës së sipërcituar dhe Shkolla, informuan Komisionerin se, nuk kanë patur nxënës me aftësi të kufizuara më parë dhe problematika ishte konstatuar në vitin 2022. Shkolla sqaroi se ka bërë kërkesë për investime pranë Bashkisë Vorë me qëllim sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara por që nuk vuri në dispozicion të Komisionerit asnjë fakt lidhur me të. Sipas Bashkisë Vorë, në vitin 2018 është bërë rikonstruksioni i godinës së shkollës “Shaban Sheshori”, por nuk rezulton të jenë kryer për investime me qëllim sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara.

Kuadri ligjor i zbatueshëm

Me ligjin nr. Nr. 108/2012 “Për Ratifikimin e Konventës së OKB-së “Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara”⁷, Shqipëria ka ratifikuar Konventën e OKB-së “Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara”⁸. Bazuar në nenin 116, të Kushtetutës, ky akt ndërkombëtar i

⁷ Në vijim do t’i referohemi me shkurtesën KDPAK.

⁸Ratifikuar me ligjin Nr. 108/2012 “Për Ratifikimin e Konventës së OKB-së “Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara”.

të drejtave të njeriut, jo vetëm që bëhet pjesë e të drejtës së brendshme e detyrueshme për t'u zbatuar, por ka përparësi ndaj ligjeve të tjera.

KDPAK përfaqëson standardin më të lartë të mbrojtjes së të drejtave të personave me aftësi të kufizuara. Qëllimi i Konventës është të promovojë, mbrojë dhe sigurojë që të gjithë personat me aftësi të kufizuar të gëzojnë plotësisht dhe në mënyrë të barabartë të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, si dhe të promovojë respektin e dinjitetin e tyre të lindur (Neni1, i Konventës).

Konventa nuk jep një përkufizim të aftësisë së kufizuar, por pranon se aftësia e kufizuar është një koncept evolues dhe se aftësia e kufizuar rezulton nga ndërveprimi ndërmjet personave me dëmtime dhe barrierave/pengesave të qëndrimit/mentalitetit dhe ambientit që pengojnë pjesëmarrjen e tyre të plotë dhe efektive në shoqëri në nivel të barabartë me të tjerët (Preambula e KDPAK, gërma “e”). Rrjedhimisht në qendër të vëmendjes nuk duhet të jetë paaftësia/paaftësitë e mundshme, por kufijtë që ngre shoqëria, duke penguar gëzimin e të drejtave. Nga ana tjetër KDPAK pranon diversitetin e personave me aftësi të kufizuara.

Me qëllim që të bëhet e mundur që të gjithë personat me aftësi të kufizuar të mund jetojnë në mënyrë të pavarur dhe të marrin pjesë plotësisht në të gjitha aspektet e jetës, KDPAK vendos mbi shtetet detyrimin për të marrë masat e duhura për të siguruar akses për personat me aftësi të kufizuar, në baza të barabarta me të tjerët, në ambientet fizike, transport, informacion dhe komunikim, përfshirë dhe teknologjitë dhe sistemet e informacionit dhe komunikimit, si dhe në mjete apo shërbime të tjera të hapura apo të siguruar për publikun, si në zonat urbane dhe ato rurale. Këto masa, të cilat duhet të përfshijnë identifikimin dhe eliminimin e pengesave dhe barrierave, zbatohen ndër të tjera për, ndërtesa, rrugë, transport dhe mjete të tjera në ambiente të brendshme apo të jashtme, përfshirë shkollat, strehimin, shërbime mjekësore apo vendet e punës; (neni 9/1 KDPAK).

Aksesueshmëria ose e thënë ndryshe heqja e pengesave/barrierave, është një parakusht që personat me aftësi të kufizuara të marrin pjesë në baza të barabarta me të tjerët në shoqëri, për të jetuar në mënyrë të pavarur, për të gëzuar gjithë të drejtat dhe liritë e parashikuara. Për rrjedhojë, aksesueshmëria është ngushtësisht e lidhur me barazinë dhe mosdiskriminimin e personave me aftësi të kufizuara. Aksesueshmëria duhet të sigurohet për të gjithë personat me aftësi të kufizuara, pavarësisht nga lloji i aftësisë së kufizuar. Për rëndësinë që aksesueshmëria paraqet, parashikohet nga KDPAK si një e drejtë më vete në nenin 9, por edhe si një nga parimet themelore që përshkon të gjithë Konventën, sipas nenit 3.

Në pikën 2, të nenit 9, të KDPAK, parashikohet se: “2. Shtetet palë duhet gjithashtu të marrin masat e duhura: a) për të zhvilluar, shpallur dhe monitoruar implementimin e udhëzimeve dhe standardeve minimale për mundësimin e mjeteve dhe shërbimeve të hapura apo të siguruar për publikun;...”

Në frymën e Konventës, është miratuar, ligji nr. 93/2014 “Për përfshirjen dhe aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara” (në vijim ligji nr. 93/2014). Në nenin 3, pika 9, të ligjit të sipërcituar, përcaktohet se: “9. “Persona me aftësi të kufizuara” janë individët që kanë dëmtime afatgjata fizike, mendore, intelektuale ose ndijore, dëmtime të cilat, në bashkëveprim me pengesat e ndryshme, përfshirë ato mjedisore dhe të qëndrimit, mund të pengojnë pjesëmarrjen e plotë dhe efikase të këtyre personave në shoqëri, në kushte të barabarta me të tjerët.”

Në nenin 3, pika 1, të ligjit nr. 93/2014, përcaktohet: “Aksesueshmëri” është mënjanimi i pengesave të të gjitha llojeve”. Më tej në pikën 3, të këtij neni parashikohet se: “ 3. “Pengesat” nënkupton: a) pengesat sociale, veçanërisht qëndrimet, stereotipet e sjelljen tutelore; b) pengesat mjedisore, përfshirë vështirësitë në komunikim që kanë personat me dëmtime ndijore, veçanërisht ata me dëmtime në shikim dhe dëgjim, ata për të cilët komunikimi verbal është i kufizuar ose i pamundur e personat që kërkojnë formate të thjeshta për t’u lexuar dhe për t’u kuptuar; c) pengesat infrastrukturore, përfshirë ato në banesa, hapësira dhe shërbime publike; ç) pengesat institucionale, përfshirë ato në legjislacion dhe politika.”

Në përputhje me qasjen e KDPAK edhe ky ligj sanksionon se garantimi i aksesueshmërisë nëpërmjet mënjanimit të pengesave të të gjitha llojeve është një nga parimet e këtij ligji (neni 3/ç) dhe se jetesat e pavarura të personave me aftësi të kufizuara mund të sigurohet nëpërmjet garantimit të aksesueshmërisë, përfshirë aksesin në arsim.

Në nenin 5, pika 1, të ligjit nr. 93/2014, përcaktohet : “1. Jetesat e pavarura sigurojnë personave me aftësi të kufizuara zgjedhje, kontroll dhe liri të njëjta me të tjerët, kur është nevoja, nëpërmjet ofrimit të mbështetjes dhe të ndihmës, bazuar në zgjedhjen dhe aspiratat e vetë individit për nevojat e jetës së përditshme, përfshirë aksesin në strehim, transport, shëndetësi, kujdes social, arsimim, punësim dhe shërbime të mundësi të tjera, si dhe nëpërmjet pjesëmarrjes në të gjitha sferat e jetës, përfshirë jetën familjare, komunitare dhe qytetare.”

Sipas germës “b”, të pikës 2, të nenit 5, të ligjit nr. 93/2014, parashikohet: “ 2. Politikat shtetërore mbështetin personat me aftësi të kufizuara që të kenë akses në të gjitha sferat e jetës e, ndër të tjera, të kenë akses përkatësisht: b) në shkollat e zakonshme dhe të studiojnë në shkollën për të cilën dëshirojnë;...”

Për mënjanimin e pengesave mjedisore dhe infrastrukturore, Këshilli i Ministrave, ka miratuar vendimin nr. 1074, datë 23.12.2015 “Për përcaktimin e masave për mënjanimin e pengesave në komunikim dhe infrastrukturë në ofrimin e shërbimeve publike për personat me aftësi të kufizuara”. (në vijim VKM nr. 1074/2015) Ky vendim përcakton masat për zbatimin dhe unifikimin e rregullave, në bazë të të cilave mënjanohen pengesat mjedisore dhe infrastrukturore për të bërë të mundur aksesin në strehim, transport, shëndetësi, kujdes social, arsimim, punësim dhe shërbime për personat me aftësi të kufizuara. Sipas këtij vendimi, janë pengesat infrastrukturore: a) pengesat fizike si burim vështirësish për lëvizjen e kujtudo dhe në mënyrë të veçantë të atyre që, për çfarëdolloj arsyeje, kanë një aftësi lëvizëse të kufizuar, të përhershme

ose të përkohshme; b) pengesat që kufizojnë ose pengojnë këdo në përdorimin komod dhe të sigurt të hapësirave, pajisjeve e të pjesëve përbërëse; c) mungesa e mjeteve dhe e sinjalizimeve që lejojnë orientimin dhe njohjen e vendeve e të burimeve të rrezikut për këdo dhe, në veçanti, për personat me shikim apo dëgjim të kufizuar (Kreu I, pika 3). Ky vendim është i detyrueshëm si ndaj sektorit publik ashtu edhe atij privat, përfshin si ndërtesat e reja ashtu edhe ato ekzistuese, e në mënyrë të veçantë ato mjedise ku ofrohen shërbime publike. (Kreu I, pika 4).

Sipas pikës 2, të Kreut 2, të VKM Nr. 1074/2015, çdo kërkesë teknike për përshtatshmërinë e objekteve të reja dhe atyre ekzistuese, parqeve, shesheve dhe rrugëve zbatohet sipas dispozitave të parashikuara në Vendimin nr. 1503, datë 19.11.2008, të Këshillit të Ministrave, “Për miratimin e rregullores “Për shfrytëzimin e hapësirave nga ana e personave me aftësi të kufizuara” (në vijim VKM nr. 1503/2008). Ndër të tjera, në këtë rregullore parashikohet sa më poshtë vijon:

“PJESA I

Zbatimi i rregullave për eliminimin e barrierave arkitektonike në banesat, hapësirat dhe shërbimet publike

Kreu I

Të përgjithshme

Neni 1

Objekti, qëllimi dhe fusha e aplikimit

1. Objekti i kësaj rregulloreje është përcaktimi i kërkesave teknike për eliminimin e pengesave që përcaktohen si “barriera arkitektonike”.

2. Kjo rregullore ka për qëllim zbatimin e rregullave për eliminimin e barrierave arkitektonike në banesat, hapësirat dhe shërbimet publike.

3. Fusha e aplikimit të saj shtrihet në:

- të gjitha objektet publike të reja të ndërtuara me fondet e buxhetit të shtetit apo private si dhe në objektet private, që ndërtohen në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë;

- godinat dhe hapësirat publike, ndërtimet e reja me karakter të përkohshëm, ose në ato ekzistuese nëse do t'i nënshtrohen rikonstruksionit;

- ndërtesat dhe hapësirat publike që i nënshtrohen çfarëdolloj ndërhyrjeje ndërtimi që ka të bëjë me heqjen e kufizimit të mundësisë së pamjes dhe fushëpamjes, që të paktën, qoftë edhe pjesërisht, është pjesë e ndërhyrjes;

- ndërtesat dhe hapësirat publike që janë, tërësisht ose pjesërisht, objekt i ndryshimit të destinacionit nëse do të jetë në përdorim publik, si edhe për shërbime të veçanta për përdorim publik.

Neni 2

Përshtatja e objekteve ekzistuese

1. Në ndërtesat dhe hapësirat publike ekzistuese, edhe pse nuk janë objekt ristrukturimi ose riorganizimi funksional, duhet të evidentohen dhe të llogariten të gjitha mundësitë për përshtatje, të cilat mund të përmirësojnë shfrytëzimin në bazë të kërkesave që janë në këtë rregullore.
2. Çdo ndërtesë duhet të pajiset, nën kujdesin e administratorit publik apo privat të ndërtesës, me një sistem thirrjesh që të aktivizojë një shërbim ndihme në mënyrë të tillë që t'u lejojë personave me aftësi të kufizuara lëvizjen ose ndijimin e shërbimit me zë.
3. Në objektet e banimit publike/private dhe në banesa vetjake, përfshi edhe ato të hapura për publikun, aplikohen rregullat dhe standardet e përcaktuara në këtë rregullore.
4. Nuk mund të ofrohen kontribute ose lehtësime nga ana e shtetit dhe e enteve të tjera publike për realizimin e punimeve publike ose të shërbimeve publike në kundërshtim me këto rregulla dhe standarde.

Neni 3

- “19. Përpunimi relievor - është përpunimi përfundimtar me reliev i sipërfaqes së ecjes.
20. Vija relievore drejtuese - është përpunimi me reliev i sipërfaqes së ecjes e dedikuar për drejtim të lëvizjes së personave që nuk shikojnë dhe/ose me shikim të dobësuar, e cila në fund të rrugës dhe në vendin e ndërrimit të drejtimit të lëvizjes përcakton atë me ndërrimin e strukturës relievore me gjerësi së paku 40 cm.
21. Vija relievore paralajmëruese - është përpunim me reliev i sipërfaqes së ecjes, e cila vendoset me qëllim të paralajmërimit të personave që nuk shohin dhe/ose me shikim të dobësuar për rrezikun nga komunikacioni.
22. Fusha relievore paralajmëruese - është përpunimi me reliev i sipërfaqes së ecjes, e cila shërben për paralajmërim të personave që nuk shikojnë dhe/ose me shikim të dobësuar të ndryshimit të nivelit të lëvizjes.”

Në nenet 18 dhe 19, të pjesës së parë të rregullores, parashikohet se, hapësirat e jashtme të ndërtesës dhe elementet përbërëse të tyre, si dhe sinjalistika, duhet të jetë e përshtatur sipas specifikimeve të parashikuara nga dispozitat respektive të rregullores (pikat 2 të nenit 4 dhe standardet e pikës 2 të nenit 8 të pjesës së dytë të kësaj rregulloreje dhe rregullat e pikës 3 të nenit 4 të pjesës së dytë të kësaj rregulloreje), në mënyrë që të mund të jenë të arritshme nga ana e personave me aftësi të kufizuara.

Në nenin 25, të pjesës së parë të rregullores së sipërpërmendur, përcaktohet : “1. Ndërtesat e institucioneve parashkolllore, shkolllore, përfshirë universitetet dhe institucione të tjera me interes shoqëror në sektorin e arsimit duhet të sigurojnë përdorimin e tyre edhe për nxënës me aftësi të kufizuara lëvizëse. 2. Strukturat e brendshme duhet të kenë karakteristikat për të cilat flitet në nenet 9, 17, 19, dhe strukturat e jashtme ato për të cilat flitet në nenin 12 të pjesës së parë të kësaj rregullore. 3. Mobilimi, mjetet ndihmëse didaktike dhe pajisjet e nevojshme për të siguruar zhvillimin e aktiviteteve didaktike duhet të kenë karakteristika të veçanta për personat me aftësi të kufizuara (banka, karrige, makina shkrimi, materiali Braille, dhoma zhveshjeje, etj). 4. Në rastin e ndërtesave shkolllore me shumë kate pa ashensor, klasa që frekuentohet nga një

nxënës me aftësi të kufizuara duhet të jetë e vendosur në katin përdhe e arritshme nëpërmjet një kalimi të vazhdueshëm horizontal dhe me pjerrësi në pjesë të nevojshme të saj.”

Sipas nenit 9, të pjesës së parë të rregullores, përcaktohet rregulla të posaçme për shkallët dhe platformat, të cilat duhet të jenë në përputhje me nkriteret e përcaktuara nga neni 4, pikat 1.10 dhe 1.11 dhe pikat 2.10 dhe 2.11, të nenit 8, të pjesës së dytë të rregullores.

Sipas nent 17, i cili ka të bëjë me njësitë e mjedisit dhe përbërësit e tyre si dyert, dyshemetë, kornizat e jashtme, orenditë fikse, terminalët e impianteve, shërbimet higjienike, ballkonet, tarracat, kalimet horizontale, shkallët, platformat, ashensorët, shkallët e shërbimit, platformat ngritëse, etj, vlejnjë rregullat e përcaktuara në pikën 1 të nenit 4 dhe standardet e përcaktuara në pikën 2 të nenit 8 të pjesës së dytë të kësaj rregulloreje.

Në pjesën e dytë të rregullores, përcaktohen rregullat teknike dhe standardet për garantimin e mundësisë së hyrjes, përshtatshmërisë dhe fushpamjes në ndërtesa. Disa nga parashikimet e kësaj pjesë të rregullores janë si më poshtë:

“Kreu I Të Përgjithshme

Neni 1 Fusha e aplikimit

Rregullat e përfshira më poshtë aplikohen në:

- ndërtesat private që ndërtohen të reja, rezidenciale ose jo;*
- ndërtesat rezidenciale publike të financuara nga buxheti i shtetit, që ndërtohen të reja;*
- rristurimet e ndërtesave private dhe publike;*
- hapësirat e jashtme të ndërtesave të lartpërmendura në zonat e përcaktuara.*

Kreu III Zbatimi i rregullave

Neni 7 Zbatimi dhe shmangia nga rregullat

1. Standardet që përmban neni 8 në pjesën e dytë të kësaj rregulloreje, janë të detyrueshme për t'u zbatuar. Zgjidhjet teknike që përcaktohen në nenin 9 të pjesës së dytë të kësaj rregulloreje edhe pse nuk mbështeten në standardet e dhëna në këtë rregullore, janë të pranueshme nëse u përgjigjen kriterëve të projekteve të cilat plotësojnë rregullat nëpërmjet reduktimit të dimensioneve me zgjidhje të veçanta hapësinore ose teknologjike.

2. Në projekt propozohen zgjidhje alternative për specifikimet dhe zgjidhjet teknike, që i përgjigjen kriterëve të projektimit. Në këtë rast çdo ndryshim duhet shoqëruar nga relacioni i ilustruar me grafikët e nevojshëm për të treguar alternativën e propozuar dhe ekuivalentin ose cilësinë më të mirë të rezultateve që rrjedhin nga zbatimi i tyre.

3. Përputhshmëria e projektit me rregullat dhe standardet e dhëna në rregulloren e miratuar me këtë vendim dhe përshtatshmëria e zgjidhjeve të mundshme alternative certifikohen nga profesionistë të përgatitur pranë zyrave të kontrollit të projektit.

4. Rregullat dhe standardet e këtij vendimi, janë të shmangshme vetëm për ndërtesat ose pjesë të tyre, të cilat në respektim të rregullave teknike specifike, nuk mund të realizohen pa pengesa arkitektonike, ose për vende të posaçme teknike në të cilat hyrja u rezervohet vetëm personave të specializuar.

5. Në ndërhyrjet e ristrukturimit, lejohen shmangiet në rastin e pamundësisë teknike në lidhje me elementet strukturore dhe të impianteve, të cilat vërtetohen paraprakisht. Shmangiet lejohen vetëm nga autoritetet kompetente, përcaktuar në pikën 3 të këtij neni.”

Në nenin 4, të pjesës së dytë të rregullores, përcaktohen në mënyrë të detajuar kriteret e projektimit për arritshmërinë, për njësitë e mjedisit dhe përbërësit e tij si dhe hapësirat e jashtme. Ndërsa në Kreun IV, të pjesës së dytë, të rregullores, përcaktohen standardet dhe zgjidhjet teknike të detyrueshme për t’u zbatuar me qëllim për të garantuar mundësinë e hyrjes dhe përshtatshmërinë e ndërtesave nga ana e personave me aftësi të kufizuara. Konkretisht në nenin 8, të kësaj rregulloreje, përcaktohen në mënyrë të detajuar standardet funksionale dhe të përmasave në ndërtesa, të detyrueshme për t’u respektuar.

Në nenin 9, të pjesës së dytë të rregullores, trajtohen kriteret në lidhje me platformat ngritëse vertikale dhe të pjerrëta palosëse, që përdoren si element për nevojat e arritshmërisë në nivele me lartësi të ndryshme më të mëdha se 120 cm në hapësirat e jashtme dhe të brendshme, kur nuk ka zgjidhje me ashensorë të përshtatur ose elemente të tjerë të përshtatur. Krite të posaçme parashikohen edhe për dhomat, klasat dhe hapësirat e punës, të cilat gjejnë pasqyrim në nenin 10, të pjesës së dytë të rregullores. Sipas nenit 18, të pjesës së dytë, të rregullores, ndërtesat duhet të jenë të pajisura me një plan orientues sipas kriterëve të posaçme të parashikuara nga kjo dispozitë.

Kreu VI, i pjesës së dytë, të rregullores, përmban rregullime lidhur me realizimin e rregullave për përshtatjen dhe shfrytëzimin e hapësirave nga ana e personave me aftësi të kufizuara. Në nenin 30, të këtij kreu, parashikohet respektimi i elementëve lidhur me përshtatjen, sipas natyrës dhe qëllimit të objektit/ndërtesës. Në pikën 2, të nenit 30, përcaktohet ndër të tjera se:

“ Neni 30

Respektimi i elementeve të përshtatjes sipas natyrës dhe qëllimit të objektit

Ndërtesat publike, me destincian për ushtrimin e një veprimtarie prodhuese, duhet të projektohen dhe të realizohen duke respektuar rregullat e standardet e përshtatjes të dhëna në pjesën e dytë të kësaj rregulloreje, në përputhje me qëllimin për të cilin ato ndërtohen sipas neneve përkatëse.

.....

7. Ndërtesat e institucioneve të edukimit dhe arsimimit

.....

- nenet: 8 (pikat 2.1, 2.6, 2.9), 10 dhe 19 pika 2 për shkolla, institucionet e edukimit, shkolla të larta;”

Në paragrafin e fundit të nenit 30, përcaktohet se: “Përveç elementeve të përshtatjes në pjesët e objektit me destinacion kryerjen e veprimtarisë së biznesit, objekti për çdo pjesë tjetër të tij duhet të përshtatet me elementë sipas funksionit dhe detyrimisht përshtatjet sipas përcaktimit nga pika 1 - 15 të këtij neni.”

Referuar parashikimeve të mësipërme të bëra në VKM nr. 1503/2008, ekzistojnë rregulla dhe standarde të mirëpërcaktuara dhe të detyrueshme për zbatim, të cilat duhet të përmbushin ndërtesat e institucioneve të edukimit dhe arsimimit, për të eliminuar pengesat/barrierat dhe për të garantuar aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara.

Gjatë shqyrtimit të ankesës, Bashkia Vorë pranon faktin se Shkolla “Shaban Sheshori”, nuk plotëson kushtet e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara, e për rrjedhojë, arrihet në përfundimin se, nuk plotëson standardet dhe kriteret teknike të parashikuara nga VKM nr. 1503/2008. Pavarësisht faktit, që nga ana e Bashkisë Vorë është bërë rikonstruktion i ndërtesës, nuk është mbajtur në vëmendje plotësimi i standardeve dhe kriterëve teknike të parashikuara nga VKM nr. 1503/2008.

Garantimi i aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara, sikurse më sipër rezulton, kërkon aplikimin e një sërë standardesh dhe kriteresh teknike, të cilat janë miratuar me VKM nr. 1503/2008. Është respektimi në tërësinë e tyre, i këtyre standardeve dhe kriterëve teknike që mundëson heqjen e barrierave/pengesave për personat me aftësi të kufizuara dhe mundëson që personat me aftësi të kufizuara të kenë akses në arsim në baza të barabarta me të tjerët. Ekzistenca e pengesave/barrierave infrastrukture në ndërtesën e Shkollës “Shaban Sheshori” në Prezë, Bashkia Vorë, sjell si pasojë që personave me aftësi të kufizuara t’ju mohohet akses në arsim.

Në bazë të nenit 23, të ligjit nr. 139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore”, të ndryshuar, përcaktohen funksionet e njësisë të vetëqeverisjes vendore, në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike, duke parashikuar shprehimisht në pikën 11, të këtij neni, se : “Në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike, bashkitë janë përgjegjëse në territorin e juridiksionit të tyre për:11. Ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e ndërtesave arsimore të sistemit shkollor parauniversitar, me përjashtim të shkollave profesionale...”.

Sa më sipër, rezulton se, është në përgjegjësinë e njësisë së vetëqeverisjes vendore që të sigurojë aksesueshmërinë e ndërtesave arsimore të sistemit shkollor parauniversitar. Objekt i ankesës në shqyrtim është Shkolla e Mesme e Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, e cila është pjesë e sistemit shkollor parauniversitar dhe është një shkollë në juridiksionin e Bashkisë Vorë. Rrjedhimisht, Komisioneri arrin në përfundimin se, është në përgjegjësinë e Bashkisë Vorë, si njësi e vetëqeverisjes vendore në juridiksionin e të cilës është Shkolla e Mesme e Bashkuar “Shaban Sheshori”, të sigurojë aksesueshmërinë e ndërtesës së kësaj shkolle.

Bazuar në sa më sipër, Komisioneri arrin në përfundimin se, ndërtesa e Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, nuk përmbush standardet teknike të miratuara për të siguruar aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara, e për rrjedhojë Bashkia Vorë nuk ka përmbushur detyrimet ligjore në fuqi në lidhje me sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara, në arsim. Meqënëse aksesueshmëria, është një parakusht që personat me aftësi të kufizuara të marrin pjesë në baza të barabarta me të tjerët në shoqëri, për të jetuar në mënyrë të pavarur, për të gëzuar gjithë të drejtat dhe liritë e parashikuara, Komisioneri vlerëson se dështimi për të përmbushur standardet teknike të miratuara me qëllim sigurimin e aksesueshmërisë, i ekspozon personat me aftësi të kufizuara ndaj një trajtimi të padrejtë dhe më pak të favorshëm në raport me personat e tjerë që nuk janë me aftësi të kufizuara .

B. Shkaku i mbrojtur

Pala ankuese pretendon diskriminim të personave me aftësi të kufizuara në Shkollën e mesme të bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, për shkak të mungesës së aksesueshmërisë.

Në nenin 1, të LMD, përcaktohet se: ***“Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit në lidhje me racën, etninë, ngjyrën, gjuhën, shtetësinë, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, gjininë, identitetin gjinor, orientimin seksual, karakteristikat e seksit, jetesën me HIV/AIDS, shtatzëninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicionet gjenetike, pamjen e jashtme, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër”***.

Referuar nenit 1, të LMD, shkaku i diskriminimit “*aftësia e kufizuar*” i pretenduar nga pala ankuese, konsiderohet si shkak i mbrojtur, pasi parashikohet si i tillë në LMD.

C. Lidhja e trajtimit të padrejtë, të pafavorshëm dhe të pabarabartë shkakun e mbrojtur.

KDPAK parashikon në nenin 9, të saj, të drejtën për aksesueshmëri si një të drejtë më vete, përpos parashikimit të aksesueshmërisë si një nga parimet mbi bazën e të cilit duhet të interpretohen të gjithë të drejtat e tjera për personat me aftësi të kufizuara. Neni 9, i KDPAK vendos mbi shtetet detyrimin për të marrë masat e duhura për të siguruar akses për personat me aftësi të kufizuara, në baza të barabarta me të tjerët, duke përfshirë këtu, aksesin në arsim. (neni 9/1 KDPAK).

E drejta për arsim, është një e drejtë kushtetuese, e parashikuar në nenin 57 të Kushtetutës, e cila duhet të sigurohet mbi baza të barabarta dhe pa diskriminim. Rëndësia e të drejtës për edukim mbështetet në atë që, ushtrimi i shumë të drejtave të tjera, varet në radhë të parë nga realizimi i të drejtës për arsim, siç theksohet në Komentin e Përgjithshëm Nr. 13 (1999) “*Mbi të drejtën për arsim*”, të Komitetit të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, E drejta për arsim garantohet në kuadër të shumë marrëveshjeve ndërkombëtare të cilat vendi

ynë i ka ratifikuar duke u bërë kështu pjesë e sistemit të brendshëm ligjor jo vetëm të detyrueshme për t'u zbatuar por bazuar në nenin 116 të Kushtetutës në hierarkinë e normave juridike ato renditen menjëherë pas Kushtetutës, të tilla si: Konventa e UNESCO Kundër Diskriminimit në Arsim; Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike Social dhe Kulturore, garanton të drejtën për arsim në nenet 13 e 14; Protokollin nr. 1 (neni2) i Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut *“E drejta për arsim”*, Konventa e OKB-së *“Mbi të drejtat e fëmijës”* dhe Konventa e OKB-së *“Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara”* (KDPAK).

KDPAK përfaqëson standardin më të lartë të të drejtave të personave me aftësi të kufizuara. Kjo Konventë në nenin 24 të saj, njeh të drejtën e personave me aftësi të kufizuara për arsim. Sipas nenit 24, të KDPAK, e drejta për arsim e personave me aftësi të kufizuara realizohet pa diskriminim dhe në bazë të mundësive të barabarta, nëse garantohet një sistem edukimi gjithëpërfshirës.

Parimi i barazisë dhe i mosdiskriminimit, sanksionohet nga Kushtetuta në nenin 18, si një parim i përgjithshëm që përshkon të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, prandaj ai duhet të gjejë shprehjen e tij në të gjithë legjislacionin shqiptar si dhe të zbatohet nga të gjithë, si nga institucionet edhe nga individët.

Gjykata Kushtetuese në disa vendime të saj ka interpretuar nenin 18 të Kushtetutës, si dhe ka theksuar se parimi i barazisë synon që të gjithë të jenë të barabartë në ligj dhe përpara ligjit, jo vetëm në të drejtat themelore të parashikuara në Kushtetutë por edhe në të drejtat e parashikuara nga ligjet e tjera në fuqi. Gjykata është shprehur se: *“Barazia në ligj dhe para ligjit nuk do të thotë që të ketë zgjidhje të njëllajta për individë ose kategori personash që janë në kushte objektivisht të ndryshme. Barazia përpara ligjit dhe në ligj presupozon barazinë e individëve që janë në kushte të barabarta”, si dhe “Vetëm në raste përjashtimore dhe për shkaqe të arsyeshme dhe objektive mund të përligjet trajtimi i ndryshëm i kategorive të caktuara që përfitojnë nga kjo e drejtë.”* (shih vendimet nr. 39, datë 16.10.2007, nr. 4 datë 12.02.2010, nr. 34, datë 20.12.2015, të Gjykatës Kushtetuese)

Neni 14 i Konventës Evropiane për Drejtat e Njeriut (KEDNJ), ndalon diskriminimin në gëzimin e të drejtave dhe lirive të përcaktuara në të, duke mos parashikuar një të drejtë të veçantë në lidhje me aksesueshmërinë, ndërkohë që Protokollin 12-të i KEDNJ-së, i cili është ratifikuar nga Shqipëria, ndalon diskriminimin në lidhje me *“gëzimin e çdo të drejte të parashtruar nga ligji”* dhe kështu ofron mbrojtje më të madhe se sa neni 14, i cili lidhet vetëm me të drejtat e garantuara nga KEDNJ-ja. Në veçanti, fusha e mbrojtjes sipas nenit 1, të Protokollit të 12, të KEDNJ përfshin rastet kur personi është diskriminuar: *“a) në gëzimin e çdo të drejte ligjore të njohur shprehimisht me ligj të veçantë; b) në gëzimin e çdo të drejte që rrjedh nga një detyrim i qartë i autoritetit publik sipas legjislacionit të brendshëm, sa kohë autoriteti ka detyrimin të dëshmojë një sjellje të caktuar mbi bazën e ligjit të brendshëm; c) nga autoriteti publik në ushtrimin e kompetencës diskrecionare; d) nga çdo akt apo mosveprim tjetër i autoritetit publik”*.

Gjithashtu, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ), në mënyrë të vazhdueshme ka interpretuar se trajtimi i diferencuar është diskriminues nëse ai nuk bazohet në ndonjë justifikim objektiv dhe të arsyeshëm, domethënë, nëse trajtimi i diferencuar nuk ndjek një qëllim legjitim ose nëse nuk ekziston një marrëdhënie e arsyeshme të proporcionalitetit ndërmjet mjeteve të përdorura dhe qëllimit që synohet të realizohet⁹. Sipas GJEDNJ-së, e drejta për të mos u diskriminuar e garantuar nga KEDNJ, gjithashtu çenohet kur pa një justifikim objektiv dhe të arsyeshëm shtetet dështojnë që të trajtojnë ndryshe personat situata e të cilëve është objektivisht e ndryshme¹⁰. GJEDNJ, shprehet se, ndalimi që rrjedh nga neni 14 do të krijojë detyrime pozitive për shtetet kontraktuese për të bërë dallimet e nevojshme ndërmjet personave ose grupeve, rrethanat e të cilëve janë në mënyrë të rëndësishme dhe domethënëse të ndryshme¹¹. Për më tepër, GJEDNJ, shprehet se, neni 14, nuk e ndalon një shtet anëtar që t'i trajtojë grupet ndryshe për të korrigjuar "pabarazitë faktike" ndërmjet tyre; në të vërtetë, në rrethana të caktuara, dështimi në përpjekje për të korrigjuar pabarazinë nëpërmjet trajtimit të ndryshëm, mund të shkaktojë në vetvete një shkelje të nenit 14¹².

LMD, është një ligj i cili është miratuar në bazë dhe në zbatim të nenit 18, të Kushtetutës. Në bazë të LMD, jo çdo diferencë në trajtim, konsiderohet diskriminim. Neni 6, i LMD, përcakton: *“Ndalimi i diskriminimit i përshkruar nga ky ligj nuk zbatohet në rastet kur ka një qëllim objektivisht të justifikueshëm dhe të përligjur në bazë të Kushtetutës, të marrëveshjeve apo akteve ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë dhe legjislacioni në fuqi”*.

Sipas nenit 3, pika 1 të LMD, *“diskriminimi” përkufizohet si: “çdo dallim, përjashtim, kufizim apo preferencë, bazuar në cilindo shkak të mbrojtur në nenin 1 të këtij ligji, që ka si qëllim apo pasojë pengesën apo bërjen e pamundur të ushtrimit në të njëjtën mënyrë me të tjerët, të të drejtave e lirive themelore të njohura me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, me aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe me ligjet në fuqi”*.

Në pikën 1, të nenit 5, të LMD, sanksionohet se ndalimi i diskriminimit, sipas formulimit vijues: *“1. Ndalohet diskriminimi për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji dhe mosmarrja në shqyrtim, sipas rasteve të përmendura në nenin 3 të këtij ligji, e një ankimi ose procedure, si dhe çdo formë tjetër sjelljeje që pengon zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë.”*

⁹ Shih: *Molla kundër Greqisë*, Vendim i Dhomës së Madhe, 2018, prg. 135; *Fábián kundër Hungarisë*, Vendim i Dhomës së Madhe 2017, prg. 113; *Abdulaziz, Cabales dhe Balkandali kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1985, prg.72.

¹⁰ Shih: Çështja *Thlimmenos kundër Greqisë* [GC], nr. 34369/97, prg. 44, GJEDNJ 2000-IV; Çështja *J.D dhe A kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr.32949/17 dhe 34614/17, prg. 84, 24 tetor 2019.

¹¹ Shih: Çështja *J.D dhe A kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr.32949/17 dhe 34614/17, prg. 84, 24 tetor 2019.

¹² Shih: Çështjen *Horváth dhe Kiss kundër Hungarisë*, nr. 11146/11, datë 29.01.2013, prg. 101; Çështjen *Thlimmenos*, cituar më lart, prg. 44; Çështjen *D.H. dhe të tjerët kundër Republikës Çeke* (GC), nr.57325/00, GJEDNJ 2007-IV, prg.175).

Në Kreun III, të LMD, parashikohet një mbrojtje të posaçme nga diskriminimi në fushën e arsimit. Konkretisht, në nenin 17, pika 1, të LMD parashikohet: *“1. Ndalohet çdo dallim, kufizim ose përjashtim që bazohet në shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji..... ”*

Barra e provës në çështjet e diskriminimit, është objekt i rregullimit të veçantë sipas LMD. Bazuar në nenin 33 pika 7/1, të LMD, sanksionohet se: *“Në rastet kur pala ankuese paraqet fakte mbi të cilat bazon pretendimin për sjelljen diskriminuese dhe në bazë të të cilave mund të prezumohet se ka pasur diskriminim, pala tjetër, kundër së cilës është paraqitur ankesa, detyrohet të provojë se faktet nuk përbëjnë diskriminim”*. Të njëjtin rregullim, në lidhje me barrën e provës parashikohet edhe nga Kodi i Procedurave Administrative. Konkretisht, në nenin 82, pika 2 të Kodit të Procedurave Administrative përcaktohet se: *“Në rastet kur pala paraqet prova mbi të cilat bazon pretendimin për sjelljen diskriminuese dhe në bazë të të cilave mund të prezumohet se ka pasur diskriminim, pala tjetër dhe/ose organi publik detyrohet të provojë se faktet nuk përbëjnë diskriminim, pavarësisht nga detyrimi i organit publik për të vënë në dispozicion të palëve provat e zotëruara prej saj”*.

Sa më sipër, pala ankuese duhet të krijojë një prezumim të diskriminimit (diskriminimi *prima facie*), barra më pas kalon tek subjekti që pretendohet se ka kryer diskriminimin, i cili duhet të tregojë se ndryshimi në trajtim nuk është diskriminues. Kjo mund të bëhet:

1. Ose duke vërtetuar se nuk ka ndonjë lidhje shkakësore midis shkakut të mbrojtur dhe trajtimit të pafavorshëm apo të pabarabartë.
2. Ose duke provuar që megjithëse ky trajtim është i lidhur me shkakun e pretenduar, ka një justifikim të arsyeshëm dhe objektiv.

Nëse subjekti që pretendohet se ka konsumuar sjelljen diskriminuese nuk është në gjendje të provojë njërën nga të dyja, atëherë do të jetë përgjegjëse për diskriminimin.¹³

Bazuar në faktet dhe provat e administruara si dhe detyrimet që burojnë nga legjislacioni në fuqi, rezultoi e provuar se Shkolla e Mesme e Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, nuk përmbush standardet e miratuara për sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara. Mospërmbushja e standardeve teknike të miratuara me qëllim sigurimin e aksesueshmërisë, i ekspozon personat me aftësi të kufizuara ndaj një trajtimi të padrejtë dhe më pak të favorshëm dhe në rastin konkret në raport me personat e tjerë që arsimohen në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë. Në këto kushte, Komisioneri vlerëson se, personat me aftësi të kufizuara, trajtohen në mënyrë më pak të favorshme për shkak se mospërmbushja e standardeve teknike i vendos ata përpara pengesave dhe barrierave, në raport me pjesën tjetër të personave që nuk kanë aftësi të kufizuara dhe nuk përballen me barriera/pengesa sikundër personat me aftësi të kufizuara.

¹³ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-handbook-non-discrimination-law-2018_en.pdf, fq.232.

Sa më sipër, rezulton plotësisht e provuar lidhja shkakësore midis shkakut të mbrojtur që në rastin konkret është aftësia e kufizuar dhe trajtimit të pafavorshëm dhe të pabarabartë të cilit i janë nënshkruar personat me aftësi të kufizuar, për shkak të mosrespektimit të standardeve të aksesueshmërisë të miratuar nga aktet në fuqi si më sipër janë cituar.

Komisioneri vlerëson se, bazuar në faktet dhe provat e administruara, jemi në kushtet kur mund të prezumohet se ka patur diskriminim, pra të diskriminimit *prima facie*. Rrjedhimisht, bazuar në standardin e provës, Bashkia Vorë kishte barrën e provës që të provonte se trajtimi i pabarabartë dhe më pak i favorshëm të cilit i janë nënshtruar personat me aftësi të kufizuar në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, ka një justifikim objektiv dhe të arsyeshëm.

Aksesueshmëria është një parakusht për gëzimin efektiv të të drejtave të ndryshme nga personat me aftësi të kufizuara, përfshi edhe të drejtën për arsim. Megjithatë sipas KDK, sigurimi i aksesueshmërisë arrihet përmes realizimit progresiv.

Referuar Komentit të Përgjithshëm Nr.2 (2014), mbi nenin 9 “Aksesueshmëria”, të miratuar nga Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, parashikohet se: *“E drejta për aksesueshmëri për personat me aftësi të kufizuara sigurohet përmes zbatimit të rreptë të standardeve të aksesueshmërisë. Pengesat për të hyrë në objektet ekzistuese, ambientet, mallrat dhe shërbimet e synuara ose të hapura për publikun duhet të hiqen gradualisht në një mënyrë sistematike dhe, më e rëndësishmja, të monitoruar vazhdimisht, me qëllim që të sigurohet aksesueshmëria e plotë”*.

Kjo qasje parashikohet edhe në nenin 4, të ligjit nr. 93/2014 *“Për përfshirjen dhe aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara”*, në bazë të të cilit është miratuar VKM nr. 1074, datë 23.12.2015 *“Për përcaktimin e masave për mënjanimin e pengesave në komunikim dhe infrastrukturë në ofrimin e shërbimeve publike për personat me aftësi të kufizuara”*. Në këtë VKM, parashikohet se planifikimi për realizimin e përshtatjes, nga ana e subjekteve të detyruara, do të realizohet në mënyrë progresive (Kreu I, pika 12).

Sipas pikës 10, të kreut I, të VKM-së Nr.1074, datë 23.12.2015, parashikohet gjithashtu se: *“Në planin e masave përfshihet detyrimi i subjektit për: a) evidentimin e objekteve ekzistuese dhe të shërbimeve, për të cilat nevojitet përshtatshmëria; b) planifikimin progresiv të fondeve të nevojshme për përshtatjen; c) përcaktimin e afatit kohor për realizimin e përshtatshmërisë.”*

VKM nr. 1074/2015 vijon më tej duke parashikuar në pikat 9, 10, 13 dhe 14 të tij se : *“9. Çdo subjekt, që ofron shërbime për publikun, është i detyruar që të miratojë një plan masash për zbatimin e kërkesave të këtij vendimi brenda 6 (gjashtë) muajve nga hyrja e tij në fuqi. 10. Në planin e masave përfshihet detyrimi i subjektit për: a) evidentimin e objekteve ekzistuese dhe të shërbimeve, për të cilat nevojitet përshtatshmëria; b) planifikimin progresiv të fondeve të nevojshme për përshtatjen; c) përcaktimin e afatit kohor për realizimin e përshtatshmërisë. 13. Çdo subjekt, sipas pikës 4, të këtij vendimi, ka detyrimin që, brenda 12 (dymbëdhjetë) muajve*

nga data e miratimit të planit të masave, të fillojë punën për të realizuar procesin e përshtatshmërisë lidhur me objektet ekzistuese dhe shërbimet e ofruara.”

Realizimi progresiv do të thotë që heqja e pengesave dhe sigurimi i aksesueshmërisë duhet të sigurohet në mënyrë të vazhdueshme dhe sistematike, por në çdo rast në mënyrë të qëndrueshme, efektive dhe brenda një kornize afatshkurtër dhe afatmesme.

Komentit të Përgjithshëm Nr.2 (2014), mbi nenin 9 “Aksesueshmëria”, i miratuar nga Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, përcakton se: *“Si minimum, situatat e mëposhtme në të cilat mungesa e aksesit ka penguar një person me aftësi të kufizuara të ketë akses në një shërbim ose objekt të hapur për publikun, duhet të konsiderohen si akte të ndaluara të diskriminimit të bazuar në aftësinë e kufizuar: (a) Kur shërbimi ose objekti është krijuar pasi janë prezantuar standardet përkatëse të aksesueshmërisë; (b) Aty ku akses mund të ishte dhënë në objekt ose shërbim (kur ai u krijua) nëpërmjet përshtatjes së arsyeshme.....”*.

Nga faktet dhe provat e administruara rezultoi se, Shkolla e Mesme e Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, është bërë rikonstruktion në vitin 2018. Pra, pavarësisht se standardet e aksesueshmërisë për institucionet arsimore ekzistojnë që prej vitit 2008, Bashkia Vorë e cila ka rikonstruktuar shkollën në vitin 2018, nuk i ka përmbushur këto këto standarde, duke dështuar që të sigurojë aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara në këtë institucion arsimor.

Në Kreun I, pika 16, të VKM nr. 1074/2015, parashikohet se: *“16. Ndalohet dhënia e financimeve ose mbështetja financiare nga ana e shtetit apo enteve publike dhe jopublike/donatorëve për ndërtimin e një vepre, me qëllim ofrimin e shërbimit publik, nëse objekti nuk përmbush kërkesat e parashikuara në këtë vendim.”*

Sa më sipër rezulton se, Bashkia Vorë ka investuar një vlerë të konsiderueshme duke rindërtuar Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, në vitin 2018, në kundërshtim me parashikimin e mësipërm, i cili ndalon çdo financim, nëse objekti nuk përmbush kërkesat dhe standardet e aksesueshmërisë. Pretendimi i Bashkisë Vorë se nuk kanë patur nxënës me aftësi të kufizuara në shkollës dhe për këtë arsye nuk ka patur problematika në lidhje me mungesën e aksesueshmërisë, është i pabazuar dhe vjen në kundërshtim me detyrimet e mësipërme ligjore.

Bashkia Vorë, nuk vuri në dispozicion asnjë informacion në lidhje me planifikimin progresiv të fondeve të nevojshme për përshtatjen dhe afatin kohor për realizimin e përshtatshmërisë në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë. Rezulton se, Bashkia Vorë nuk ka marrë asnjë masë për të siguruar aksesueshmërinë e objektit të Shkollës së Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, në juridiksionin e saj për personat me aftësi të kufizuara.

Komisioneri vlerëson se, nga ana e Bashkisë Vorë nuk ka shprehje vullneti, për të punuar drejt realizimit gradual të aksesit universal, brenda kufijve të buxhetit në dispozicion.

Duke mbajtur në konsideratë natyrën dhe llojin e ndërtesës që është objekt i ankesës në shqyrtim, si një institucion arsimor, Komisioneri vlerëson se, Shkolla e Mesme e Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, është një ndërtesë me frekuencë të lartë frekuentimi, ndryshe nga ndërtesa të tjera që në varësi të natyrës së shërbimeve që ofrojnë mund të mos lindi nevoja që të frekuentohen në mënyrë të përditshme. Në jurisprudencën e saj GJEDNJ ka vendosur theksin tek aksesin në arsim dhe godinat arsimore (*Enver Shahin kundër Turqisë*, nr. 23065/12, vendimi datë 30 janar 2018 dhe *Çam kundër Turqisë*, nr. 51500/08, vendimi datë 23 shkurt 2016, *Arnar Helgi Lárusson kundër Islandës*, nr. 23077/19, vendimi datë 31.5.2022)

Sipas Komentit të Përgjithshëm Nr. 13 (1999) “*Mbi të drejtën për arsim*” të Komitetit të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, arsimi në të gjitha format e tij dhe në të gjitha nivelet duhet të ketë karakteristikat si vijon, të cilat janë thelbësore dhe të ndërlidhura me njëra tjetrën: *disponueshmëria, aksesueshmëria, pranueshmëria, përshtatshmëria*. Sipas Komentit të Përgjithshëm nr. 4 (2016) “*Mbi të drejtën për arsim gjithëpërfshirës*”, të Komitetit të OKB-së Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, për të vlerësuar garantimin e të drejtës për arsim gjithëpërfshirës, duhet të merren në konsideratë të katërt këta elementë apo karakteristika. Nën karakteristikën e aksesueshmërisë që duhet të ketë arsimi gjithëpërfshirës, në Komentin e Përgjithshëm Nr. 4, në paragrafin 22, Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, sqaron ndër të tjera se: “*Në përputhje me nenin 9 të Konventës dhe me Komentin e Përgjithshëm të Komitetit nr. 2 (2014) “Mbi aksesueshmërinë”, institucionet dhe programet arsimore duhet të jenë të aksesueshme për të gjithë, pa diskriminim. I gjithë sistemi arsimor duhet të jetë i aksesueshëm, duke përfshirë ndërtesat, mjetet e informacionit dhe komunikimit, kurrikulën, materialet arsimore, metodat e mësimdhënies, vlerësimet dhe shërbimet gjuhësore dhe mbështetëse Shtetet palë duhet të ndalojnë dhe dënojnë ndërtimin e çdo infrastrukture arsimore në të ardhmen që është e paaksesueshme dhe të krijojnë një mekanizëm efikas monitorimi dhe kornizë kohore për t'i bërë të aksesueshme të gjitha mjediset ekzistuese arsimore...”*”.

Në Komentin e Përgjithshëm nr. 4 (2016) “*Mbi të drejtën për arsim gjithëpërfshirës*”, të Komitetit të OKB-së Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, në paragrafët 39, 41 e 45, të tij, citohet se: “39. Shtetet palë duhet të respektojnë, mbrojnë dhe përmbushin secilën nga veçoritë thelbësore të së drejtës për arsim gjithëpërfshirës: *disponueshmërinë, aksesueshmërinë, pranueshmërinë dhe përshtatshmërinë*. Detyrimi për të përmbushur kërkon marrjen e masave që mundësojnë dhe ndihmojnë personat me aftësi të kufizuara të gëzojnë të drejtën për arsim, për shembull, duke siguruar që institucionet arsimore të jenë të aksesueshme 41. Realizimi progresiv nuk cenon ato detyrime që zbatohen menjëherë. Siç ka deklaruar Komiteti për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore në Komentin e tij të Përgjithshëm nr. 3 (1990) mbi natyrën e detyrimeve të shteteve palë, shtetet palë kanë një detyrim thelbësor minimal për të siguruar, së paku, nivelet minimale thelbësore të secilit aspekt, të së drejtës për arsimim. Prandaj, shtetet palë duhet të zbatojnë të drejtat thelbësore të mëposhtme me efekt të menjëhershëm: (a) Mosdiskriminimi në të gjitha aspektet e arsimit dhe që

përfshin të gjitha bazat e diskriminimit të ndaluara ndërkombëtarisht. Shtetet palë duhet të sigurojnë mospërrjashtim nga arsimi për personat me aftësi të kufizuara dhe të eliminojnë disavantazhet strukturore për të arritur pjesëmarrje efektive dhe barazi për të gjithë personat me aftësi të kufizuara. Ata duhet të ndërmarrin urgjentisht hapa për të hequr të gjitha format ligjore, administrative dhe forma të tjera të diskriminimit që pengojnë të drejtën e aksesit në arsimin gjithëpërfshirës.(c) Komiteti u kërkon shteteve palë që të sigurojnë akses dhe përfundim të arsimit cilësor për të gjithë fëmijët dhe të rinjtë, në të paktën 12 vjet arsim fillor dhe të mesëm, falas, të financuar publikisht, gjithëpërfshirës dhe me cilësi të barabartë, nga të cilët të paktën nëntë vjet janë të detyrueshëm..... 45. Për të trajtuar diskriminimin sistematik dhe strukturor dhe për të garantuar “përfitim të barabartë nga ligji”, shtetet palë duhet të marrin masa afirmative, të tilla si heqja e barrierave arkitekturore dhe komunikative ose pengesa të tjera në arsimin e zakonshëm.”

Duke mbajtur në konsideratë gjithë sa më sipër, Komisioneri konstaton se, Bashkia Vorë, në mënyrë të pajustificuar, nuk ka ndërmarrë masa për heqjen e pengesave dhe sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë.

Referuar Komentit të Përgjithshëm Nr.2 (2014), mbi nenin 9 “Aksesueshmëria”, të miratuar nga Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, parashikohet se:

“.....25. Aksesueshmëria lidhet me grupet, ndërsa përshtatja e arsyeshme lidhet me individët. Kjo do të thotë se detyra për të ofruar akses është një detyrë ex ante. Prandaj, shtetet palë kanë për detyrë të ofrojnë aksesueshmërinë përpara se të marrin kërkesa individuale për të hyrë ose përdorur një vend ose shërbim..... Standardet e aksesueshmërisë duhet të jenë të gjera dhe të standardizuara..... Në përputhje me Konventën, shtetet palë nuk lejohen të përdorin masat shtrënguese si justifikim për të shmangur sigurimin e aksesueshmërisë graduale për personat me aftësi të kufizuara. Detyrimi për të zbatuar aksesueshmërinë është i pakushtëzuar, pra subjekti i detyruar që të sigurojë aksesueshmërinë nuk mund të justifikojë mosveprimin për t’a siguruar atë, duke iu referuar barrës për sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara. Detyrimi për përshtatjen e arsyeshme, përkundrazi, ekziston vetëm nëse zbatimi nuk përbën barrë të tepruar për subjektin.

26. Detyra për të ofruar përshtatje të arsyeshme është një detyrë ex nunc, që do të thotë se është e detyrueshme që nga momenti kur një individ me dëmtim ka nevojë për të në një situatë të caktuar..... Këtu, standardet e aksesueshmërisë mund të jenë një tregues, por mund të mos merren si urdhërues. Përshtatja e arsyeshme mund të përdoret si një mjet për të siguruar akses për një person me aftësi të kufizuara në një situatë të caktuar.....”.

GJEDNJ në jurisprudencën e saj, lidhur me diskriminimin e personave me aftësi të kufizuara, ka mbajtur qëndrimin se: “*duke pasur parasysh nevojën për të parandaluar diskriminimin ndaj personave me aftësi të kufizuara dhe për të nxitur pjesëmarrjen dhe integrimin e tyre të plotë në*

shoqëri, marzhi i vlerësimit që gëzojnë shtetet në vendosjen e trajtimit të ndryshëm ligjor për personat me aftësi të kufizuara është ndjeshëm i reduktuar¹⁴ dhe se për shkak të cënueshmërisë së veçantë të personave me aftësi të kufizuara, një trajtim i tillë do të kërkonte arsye shumë të rëndësishme për t'u justifikuar¹⁵. ”

Komisioneri arrin në përfundimin se, mosplotësimi i standardeve të aksesueshmërisë në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, ka sjellë mohim të aksesit për personat me aftësi të kufizuara, në baza të barabarta me të tjerët, dhe se Bashkia Vorë nuk arriti të provojë se ka marrë masat e duhura për të realizuar në mënyrë progresive aksesueshmërinë në këtë objekt arsimor.

Në këto kushte, Komisioneri arrin në përfundimin se nuk ka asnjë justifikim objektiv dhe të arsyeshëm për trajtimin e padrejtë dhe më pak të favorshëm të cilit i janë nënshtruar personat me aftësi të kufizuara dhe rrjedhimisht trajtimi i padrejtë dhe më pak i favorshëm i personave me aftësi të kufizuara në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, Bashkia Vorë, përbën diskriminim sipas parashikimeve të ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar.

Bazuar në nenin 33, pika 10 të LMD, përcaktohet se: “Vendimi përmban rregullimet dhe masat e duhura, duke caktuar edhe një afat për kryerjen e tyre”, ndërsa bazuar në nenin 33, pika 12, të lmd, përcaktohet: “Kur vendos masën, komisioneri siguron që ajo të jetë: a) e efektshme dhe parandaluese; dhe b) në përpjesëtim me gjendjen që e shkaktoi vendosjen e masës”. LMD, në nenin 33/10 të tij, nuk ka përcaktuar masat që duhen marrë për rregullimin e situatës diskriminuese, por e ka lënë në diskrecionin e Komisionerit. Pra, Komisioneri rast pas rasti, vendos se cilat janë rregullimet dhe masat që duhen marrë në mënyrë që të sigurojë mbrojtjen efektive nga diskriminimi të personave që pretendojnë se janë viktimat e diskriminimit. LMD, nëpërmjet nenit 33/12, ka vendosur kriteret që duhet të ndjekë Komisioneri në përcaktimin e masës që ai jep nëpërmjet vendimeve të tij.

Komisioneri ka konstatuar sjellje diskriminuese ndaj komunitetit të personave me aftësi të kufizuara, pasi rezultoi se Bashkia Vorë nuk ka marrë masa për të siguruar aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë. Për rrjedhojë edhe masa rregulluese duhet të jetë në funksion të rregullimit të situatës së diskriminimit dhe garantimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara, sipas standardeve të miratuara dhe për të gjitha kategoritë e personave me aftësi të kufizuara.

¹⁴ Shih: *Glor kundër Zvicrës*, nr.13444/04, prg. 84, GJEDNJ 2009.

¹⁵ Shih: *Guberina kundër Kroacisë*, nr. 23682/13, 73, GJEDNJ 2016.

PËR KËTO ARSYE :

Bazuar në nenet 32 dhe 33, të ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010 “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*”, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi,

V E N D O S I :

1. Konstatimin e diskriminimit të personave me aftësi të kufizuar në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, Bashkia Vorë.
2. Bashkia Vorë, duhet të marrë masa për të siguruar në mënyrë të përsheptuar aksesueshmërinë në Shkollën e Mesme të Bashkuar “Shaban Sheshori”, Prezë, në përputhje me standardet ligjore në fuqi dhe për të gjitha kategoritë e personave me aftësi të kufizuar.
3. Bashkia Vorë, duhet të marrë masa për hartimin e një plani masash për evidentimin e të gjitha objekteve ekzistuese dhe të shërbimeve, në juridiksionin e saj, për të cilat nevojitet përshtatshmëria, me qëllim parandalimin e situatave diskriminuese ndaj të gjithë personave me aftësi të kufizuara. Pjesë e planit të masave duhet të jetë planifikimi progresiv i fondeve të nevojshme për përshtatjen dhe përcaktimi i afateve kohore për realizimin e përshtatshmërisë.
4. Bazuar në nenin 33 pika 11, të ligjit “*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*”, të ndryshuar, Bashkia Vorë, detyrohet që brenda 30 (tridhjetë) ditëve të njoftojë Komisionerin, lidhur me veprimet e ndërmarra për zbatimin e këtij vendimi.
5. Moszbatimi i këtij vendimi sjell si pasojë ndëshkimin me gjobë.
6. Kundër këtij vendimi lejohet ankim në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, brenda 45 ditëve nga marrja dijeni.

KOMISIONERI

Robert GAJDA

(Shkaku: Aftësia e kufizuar)

(Fusha: Të mira dhe shërbime)